

Kainuun tietokoneyhdistys ry

IKÄBITTI-ikäntyneet turvallisesti nettiin -hanke

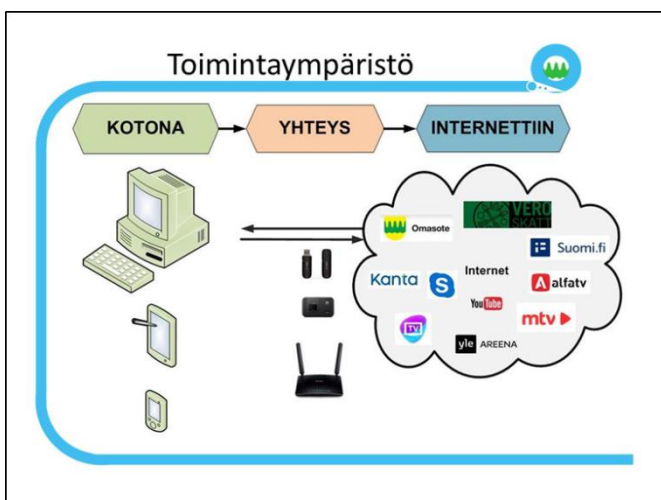
Osa 1 Omat laitteet ja internet

Sisältö

Koulutus toteutetaan Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskuksen STEA avulla Veikkauksen tuotoista

- Osa 1
Omat laitteet ja internet
- Osa 2
Sähköiset palvelut
- Osa 3
Arjen hyötypalvelut, some ja sisällön jakaminen
- Osa 4
Eväitä eteenpäin ja extraa

Omat laitteet

Tietokoneet	Mobiililaitteet	Verkkolaitteet	Oheislaitteet
Läppäri	Älypuhelin	Mokkula	Näppäimistö
Pöytäkone	Tablet	Modeemi	Hiiri
		Reititin	Tulostin
			Näyttö
			Muistitikku
			Ulkoinen levy

Käyttöjärjestelmät

- Laitetta käytetään käyttöjärjestelmän avulla
- Sovellukset toimivat käyttöjärjestelmässä
- Ilman käyttöjärjestelmää laite olisi vain elektroniikkaa
- Windows yleisin tietokoneissa
- Linux ilmainen ja tietokoneisiin asennettavissa
- Applella MacOS tietokoneissa ja iOS mobiililaitteissa
- Android yleisin mobiililaitteissa

Sovellukset, esim verkkoselain

Osoiterivi, josta näkee verkkotunnuksen (sivun missä olet)
Voit laittaa hakusanan suoraan tähän (nettisurffaus)

kuvassa Firefox-selain

kuvassa Chrome-selain

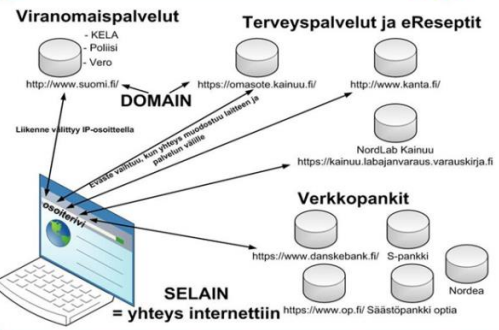
Google-hakupalkki
- netti hakuja
- teksti- tai puhehaku
(nettisurffaus)

Selaimia:
- Chrome (Google)
- Firefox (avoin yhteisö)
- Safari (Apple)
- Opera (norjalainen Opera Software)
- IE (Internet Explorer, vanha Microsoft)
- EDGE (uusi Microsoft)

Internet

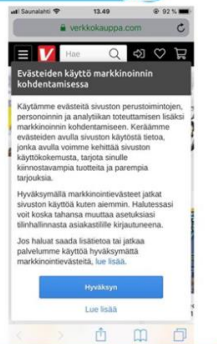
- Verkko, jossa on useita laitteita yhdistettynä toisiinsa
- Tietoliikenne laitteiden välillä IP-paketteina
- IP-osoite ohjaa IP-paketit oikeisiin laitteisiin
- IP-osoite esim. 131.207.22.65
- Lisäksi käytössä DNS (Domain Name System)
- DNS mahdollistaa selkokieliset verkko-osoitteet
- Domain = verkkotunnus
- 131.207.22.65-osoitteen Domain on www.suomi.fi

Internetin toimintaa

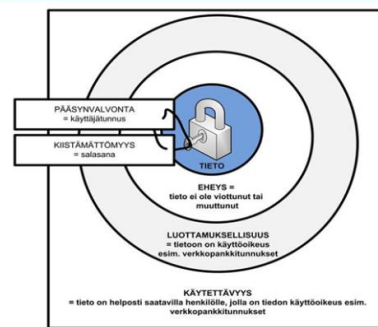

Evästeet

- Tiedostoja, jotka tallentuvat verkkoselaimeen
- Mahdollistavat verkkosivustojen toimintoja
- Verkkosivustot keräävät tietoa: sijainti, kieli, klikkaukset tms.
- Käyttäjille esitetään hyväksy evästeet -bannereita
- Evästeet hyväksyttävä

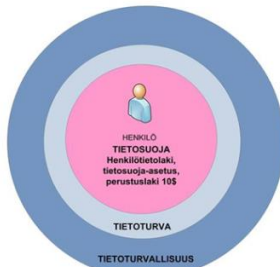

Tietoturvallisuuden peruskäsitteet

Tietosuoja ja yksityisyys

- Otettava huomioon oma yksityisyys
- Tietosuoja.fi
- Tietosuojavaltuutettu neuvova viranomainen
- Mitä tietoa haluaisin varjella ja pitää yksityisenä?

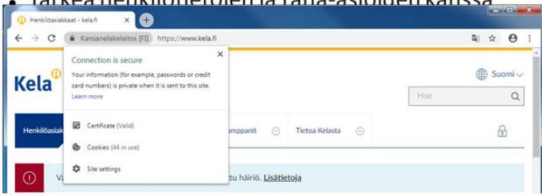
Kyberturvallisuus

- Globaali digitaalinen turvallisuus
- Koko maailmaa käsittävä laaja kokonaisuus
- Oma laite → verkko ja palvelut → yhteiskunta
- Liikenne- ja viestintävirasto valvoo Suomessa
- Traficom, kyberturvallisuuskeskus
- Hae Googlella kyberturvallisuuskeskus

Suojausvarmenne

- HTTPS tarkoittaa yhteyden suojausta
- Tärkeä henkilötietojen ja raha-asioiden kanssa

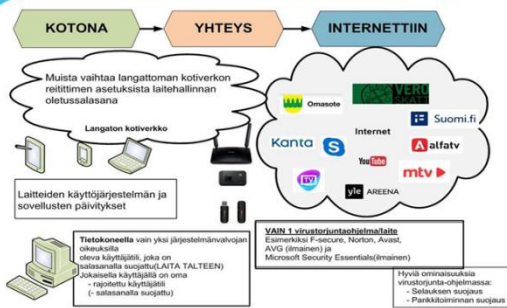

- Huom! Sivusto voi olla haitallinen huolimatta HTTPS

Tietoturvallisuusohjeita

- Määritä käyttäjätilit ja salasanat
 - Järjestelmänvalvoja- ja käyttäjätili erikseen
 - Lapsille rajoitettu tila
- Pidä laitteesi järjestelmäpäivitykset ajantasalla
- Ota käyttöön virustorjuntaohjelma
- Tarkista kaikkien asennettujen sovelluksien ja ohjelmien päivitykset

Toimintaympäristö

Kiitos!

Olisiko jotain kysyttävää?

Käytännön harjoitteita:
Laitteen osat ja painikkeet
Asetukset ja järjestelmäpäivitykset
Virustorjuntaohjelma
Onko kaikilla sähköposti?

Yhteystiedot:
Puhelin 040 244 9687
Kalevankatu 2 87100 Kajaani

Sähköpostit:
info@ikabitti.fi
tuki@ikabitti.fi

Vahva sähköinen tunnistautuminen

- **Verkkopankkitunnukset** → omasta pankista
(passi tai henkilökortti mukaan)
- **Sähköinen henkilökortti ja kansalaisvarmenne**
 - Poliisin myöntämä sirullinen henkilökortti
 - Vaatii kortinlukijalaitteen ja ohjelmiston
 - Ohjelmisto ladattavissa väestörekisterikeskuksen sivuilta
- **Mobiilivarmenne**
 - DNA (1,99/kk), Elisa (1,99/kk), Telia (ilmainen)
 - Sim-kortin ominaisuus
 - Puhelinnumero + tunnusluku (4-8 numeroa)

Puhelimella maksaminen

- **Sovellukset maksamiseen**
 - Siirto toimii pankkien sovelluksissa (Nordea, OP)
 - Mobile Pay:llä voi siirtää rahaa ja maksaa kaupoissa
 - Pankit opastavat tarkemmin
- **Lähimaksuominaisuus puhelimissa**
 - Vastaava, kuin pankkikorteissa
 - Vaatii NFC-antennin
 - Puhelimeen lukitussalasana → turvallisuus

Siirto

Verkkokaupat

- Tärkeää varmistaa kaupan luotettavuus
 - Käyttäjien kokemukset
 - Tunnetut liikkeet
 - Yrityksen tiedot
 - Rekisteriseloste
- HTTPS (Suojausvarmenne)
- Suositellaan Suomi ja EU-alue
- Huomioi toimituskulut ja muut kustannukset
 - Verot (EU-alueen ulkopuolella)
 - Maksunvälityspalvelut (Paypal, Paytrail, Klarna tms.)
 - Muu maksutapa (Luottokortti, tilisiirto, lasku)

Tietoturvallisuusohjeet

- Pysähdy ja mieti mitä olet tekemässä
- Pohdi ovatko viestit/tiedostot/sisältö epäilyttäviä
- Älä luovuta salasanaa kenellekään
- Älä lataa/avaa epäilyttäviä tiedostoja tai linkkejä
- Pankit ja viralliset tahot eivät lähetä sähköpostia
- Asenna sovelluksia vain luotetuista lähteistä
- Kadotettu tai varastettu laite voidaan paikantaa
 - Apple ID- tai Google-tunnuksen avulla

Kiitos!

Olisiko jotain kysyttävää?

Käytännön harjoitteita:
Laitteen kauppapaikat
Google Play ja App Store
112-sovellus

Yhteystiedot:
Puhelin 040 244 9687
Kalevankatu 2 87100 Kajaani

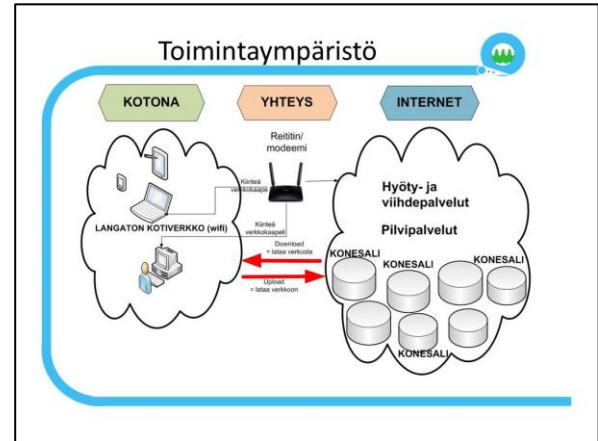
Sähköpostit:
info@ikabitti.fi
tuki@ikabitti.fi

Kainuun tietokoneyhdistys ry

IKÄBITTI-ikäntyneet turvallisesti nettiin -hanke

Osa 3 Arjen hyötypalvelut, some ja sisällön jakaminen

Omasote

- Kainuun hyvinvoinnin ja terveyden kanava
- Voi kirjata terveystietoja, kuten omia sokerin tai verenpaineen mittaustuloksia
- Näkee tutkimuksien tuloksia, esim. labratulokset
- Hoitavalla taholla oikeudet katsoa tuloksia, jos annat luvan siihen
- Terveystarkastus ja terveystarkastus
- Ajanvaraus kansanterveyshoitajalle viestillä
- Tietoa ja neuvontaa
- Voit samalla kirjautumisella katsoa omakannasta asioita

Kanta Omakanta

- Omat terveystiedot ja terveyshistoria
- Reseptit ja reseptien uusiminen
- Tiedot laboratorio- ja röntgentutkimuksista
- Alle 10-vuotiaan tiedot
- Suostumus hoitotahdosta ja elintenluovutuksesta
- Suostumus omien tietojen luovuttamiseen

Suomi.fi

- Vastaa viranomaisilta viestit sähköisesti
- Valtuuta tai asioi toisen puolesta
- Tarkista rekisteritietojasi
- Tietoja eri elämäntilanteeseen

Otakantaa.fi

- Osa oikeusministeriön demokratiapalveluita
- Kansalaisten, viranomaisten ja järjestöjen vuoropuhelua
- Tuo päätöksenteon läpinäkyvämmäksi
- Helpottaa vaikuttamista ja tiedonsaantia
- Muita demokratiapalveluita
 - Kansalaisaloite.fi
 - Kuntalaisaloite.fi
 - Lausuntopalvelu.fi
 - Nuortenideat.fi
 - Demokratia.fi
 - Vaalit.fi

Sosiaalinen media

- Luodaan, jaetaan ja välitetään tietoa
- Aktiivinen viestijä ja sisällöntuottaja
- Viestintä monelta monelle
- Välineenä keskitetty palvelu, esim. Facebook
- Somen voima perustuu avoimeen jakamiseen
- Facebook, Whatsapp, Twitter, Instagram, YouTube, Snapchat, Skype

Some-termejä

- Tubettaja
- Blokkaaja
- Vloggaaja
- Kanava
- Tilaaja/seuraaja
- Meemi
- Viraali
- Nettitrolli

#	kanava	tilaajat
1.	Justimusdrams	546,486
2.	Lakko	516,503
3.	Räni Back	444,430
4.	mmissas	381,845
5.	Jamew7	357,971
6.	TehN1ppe	312,398
7.	Herballua	308,477
8.	Deata	307,537
9.	redtipeaks	302,044
10.	Bisonimatta	282,116

suomitube.fi

Viihdepalveluita

Ilmaiset	Osin ilmaiset	Maksulliset

Tietoturvallisuusohjeet

- Pohdi kuinka voisit luoda rakentavaa viestintää
- Laki pätee myös internetissä
- Nimimerkin taakse on helppo piiloutua
- Pyydä lupaa kuvien ja videoiden julkaisemiseen
- Pyri ottamaan muut huomioon ja mainitse lähteet
- Vältä loukkaavaa sisältöä
- Pyri lähdekirittisyyteen ja vältä perättömiä huhuja
- Pohdi mitä tietoja somessa kannattaa jakaa

Kiitos!

Olisiko jotain kysyttävää?

Käytännön harjoitteita:
Tutustutaan Omasote,
Omakanta ja Otakantaa

Yhteystiedot:
Puhelin 040 244 9687
Kalevankatu 2 87100 Kajaani

Sähköposti:
info@ikabitti.fi
tuki@ikabitti.fi

Koulutusmateriaalit

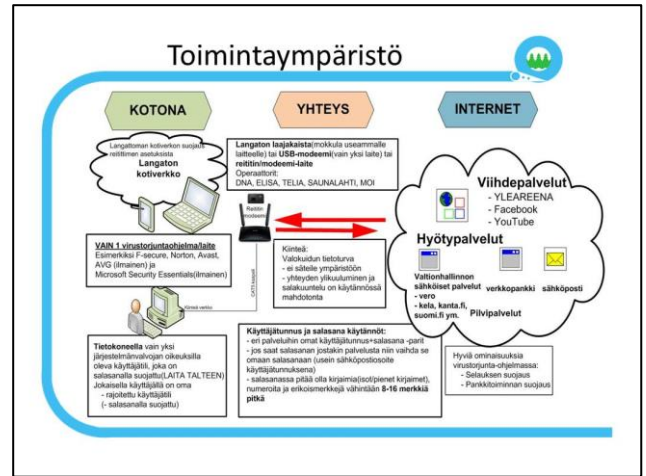
osa 4

Kainuun tietokoneyhdistys ry

IKÄBITTI-ikäntyneet turvallisesti nettiin -hanke

Osa 4 Eväitä eteenpäin ja extraa

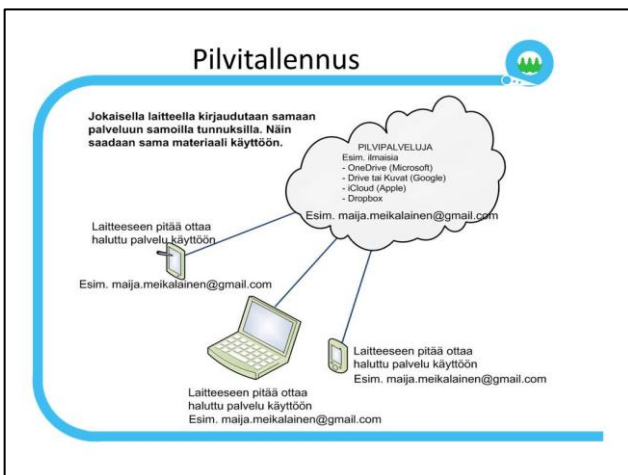

Tietojen varmuuskopiointi

- Tiedot siirretään käsin ulkoiselle tallennuslaitteelle
- Muistitikku, ulkoinen kovalevy, DVD-levy
- Tiedot useassa paikassa turvassa
- Yksi laite/varmuuskopio pettää → toisessa tallessa
- Järjestä ja siivoa tiedostoja aktiivisesti
- Aikaa vievää työtä

Varmuuskopiointi pilveen

- Varmuuskopioi tilin, asetukset tai kuvat tms.
- Otettava itse käyttöön ja vaati verkkoyhteyden
- Säästää laitteen resursseja, kuten tallennustilaa
- Pitää tiedot turvassa esim. päivitystilanteessa
- Pääsy tietoihin ajasta ja paikasta riippumatta

VPN (virtual private network)

- Lisäturvaa ja yksityisyyttä internetin käyttöön
- Salaa verkkoliikenteen ja estää ulkopuolisen pääsyn
- Turvaa avointa WiFi-yhteyttä
- Voi olla hyvä esim. ulkomailla
 - Jos eri tahot tarkkailee internetin käyttöä
 - Jos eri tahot rajoittaa ja sensuroi internetiä
- Suositteluaan maksullista
- Esim. suomalainen F-Secure Freedom VPN

Kertaus ja muistettavaa

- Päivitykset
 - Käyttäjärjestelmä ja asennetut ohjelmat
- Salasanakäytännöt
 - Käyttäjätunnus + salasana eri palveluihin ja laitteisiin
- Virustorjuntaohjelma
 - Aktivoi virustorjunta ja palomuuuri sekä pidä ajantasalla
- Varmuuskopiointi
 - Muistitikku, ulkoinen kovalevy ja pilvipalvelu

Hyödyllisiä verkkosivustoja

- omasote.kainuu.fi
- kanta.fi
- suomi.fi
- omavero.fi
- mekorhose.fi
- kyberturvallisuuskeskus.fi
- turvalistit.fi
- arjentietosuojaa.fi
- tietosuojafi
- ampparit.com
- yle.fi/uutiset
- hintaseuranta.fi
- ilmatieteenlaitos.fi
- maanmittauslaitos.fi/kartta
- vtkl.fi/seniorsurf
- muistipuisto.fi
- kainari.menoinfo.fi
- elementsofai.com

Kiitos!

Olisiko jotain kysyttävää?

Käytännön harjoitteita:

Pilvipalvelun ja varmuuskopioinnin esittely

Yhteystiedot:
Puhelin 040 244 9687
Kalevankatu 2 87100 Kajaani

Sähköpostit:
info@ikabitti.fi
tuki@ikabitti.fi